25րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7088 2 ՄԱՅԻՍ 1909 ՇԱԲԱԹ 15 Mai 1909 26me année N. 7088

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

Բաժանորդագրութեան Պայմանները

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Դ.օ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35	Ֆր
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԿԱՐԵԼԻ Է ՅՈՒՍԱԼ

Գաւառային թղթակցութիւնները, ղրկուած մեր մասնաւոր եւ վստահելի թղթակիցներուն կողմէ, ամպամած երկինքին վրայ կապոյտ ճեղքուածներ ցոյց կուտան։ Ատոնք մխիթարութեան պատճառներ են մեզի համար, սուգի եւ տխրութեան այս օրերուն մէջ։ Այնքան ահաւոր եւ դղրդալից բան մըն էր Կիլիկիոյ սահմաններուն մէջ պատահածը, որ կարծես թէ անկարելի պիտի ըլլար անոր ցոլարձակումը արգիլել Անատոլուի ուրիշ կողմերը, ինչպէս եղաւ 96ի կոտորածներուն ատենը։ Ասանկ պատահականութեան մը համար ամէն բան նպաստաւոր էր, գետինը յարմար, կացութիւնը ձեռնտու։ Մարտ 31էն մինչեւ Ապրիլ 14ի ժամանակամիջոցը, — «ըլլալու եւ չըլլալու» շրջան մը անագին կայսրութեան մը գոյութեանը համար, ուր գրեթէ անիշխանութիւնը կը տիրէր՝ մանաւանդ երկրին հեռաւոր մասերուն մէջ, րէաքսիոնէռական շարժումին այնքան վախցուած յաղթանակին թելադրութեանը տակ, — յարմարագոյն միջոցն էր որպէս զի Օսմ. հայրենիքին աւերումը բաղձացող խուժանային զանգուածներ, մոլեռանդութենէ կուրացած ամբոխավարներու սադրանքին ներքեւ, ընդհանուր կոտորածի մը տեսարանը պարզէին աշխարհի առջեւ։ Չէ՞ մի որ արդէն մայրաքաղաքն ալ, առանց ազատարար բանակին բարեդէպ ժամանմանը, պիտի մատնուէր հուրի սուրի, նմանը գուցէ չտեսնուած տակնուվրայութեան մը։ Հետեւապէս, Ատանայէն յետոյ երբոր ուրիշ գաւառներ զերծ կը մնան ջարդէ եւ աւարառութենէ, ուրախալի պարագայ մըն է, մանաւանդ եթէ մտածենք թէ՝ ջարդը Թուրքիոյ մէջ Հայոց դէմ՝ համաճարակի պէս բան մըն է, տեսակ մը քոլերա, որ կայծակի արագութեամբ տեղէ տեղ կը փոխանցուի՝ անցած տեղերուն վրայ մարդկային ողջակէզներ սփռելով։ Գաւառէն այս վերջին օրերս եկած թղթակցութիւններուն մէջ ուշագրաւ ամենէն յայտուն պարագան սա է. ո և է գաւառի կամ քաղաքի մէջ որ լսուի թէ այսինչ տեղը Իսլամները ջարդած են Հայերը, իսկոյն՝ մեր Թուրք կամ քիւրտ եղբայրները իրար կ'անցնին, կը սկսին սոթտուիլ, դանակները կը սրեն, պարկերը եւ չուանները կը պատրաստեն, որպէս զի նշանը տրուելուն պէս գործի սկսին։ Մեր Իսլամ հայրենակիցներուն այս տրամադրութիւնը որքան որ ալ եղերական է, իր մէջ քոմիք երանգ մըն ալ ունի. կարծես թէ երբոր այսինչ տեղի Իսլամը ո և է պատճառով Հայ ջարդէ, այնինչ տեղինն ալ պարտաւոր է Հայ ջարդել, եւ եթէ չյաջողի ջարդել՝ ինքզինքը անիրաւուած կը նկատէ կամ մեծ խրախճանքի մը հաճոյքէն զրկուած։ Ատանայի մէջ Իսլամները քրիստոնեայ ջարդեր են. շատ լաւ, մե՞նք ինչու չջարդենք, կ'ըսեն, Կեսարիոյ, Տարէնտէի, Հալէպի, Մուշի, Մարաշի, այս կամ այն տեղի մեր ազնիւ Թուրք եղբայրները. կարծես հայրենիքը մեծ վտանգէ մը փրկելու ասպետական մրցակցութենէ մը տարուած են, կամ թէ՝ կարծես օր մը իրենց պիտի հարցուի թէ դո՞ւք ինչու Հայ չջարդեցիք քանի որ Ատանայի մէջ ջարդեցին։ Ինչպէս կը տեսնէք, ողբալի, բայց քոմիք ալ բան մըն է ասիկա, ոչ թէ մեզի համար, — վասնզի ջարդուելուն մէջ բնաւ քոմիք բան չի կայ, — այլ մեր Թուրք հայրենակիցներուն համար։ Այս երկիրը ո՛րքան պիտի շահէր եւ պայծառանար, եթէ Իսլամ տարրը իր մրցակցական այդ ոգին այդքան ուժգնօրէն ի յայտ բերէր տարբեր պայքարներու մէջ, տնտեսական, ընկերային, կրթական, վերջապէս յառաջդիմական գետնին վրայ։ Եւ ո՜րքան աւելի լաւ համբաւ մը պիտի շահէր եւ իր մասին բարձր գաղափար մը կազմել պիտի տար, եթէ փոխանակ ջարդելով գլուխ ելլալ ուզելու Հայուն հետ, ճարպիկութեամբ, խելքով, գործունէութեամբ ընկճէր այդ բանիբուն տարրը, որ իր գոյութենէն ի վեր ուրիշ բան չէ ըրած եթէ ոչ շէնցնել բեղմնաւորել այն վայրը որ իրեն տրուած է բնակելու խաղաղօրէն։

Ուրախալի բան է որ Իսլամ միտքերու ներկայ խառնաշփոթ դրութեան միջոցին, ուրեք ուրեք կը գտնուին ողջամիտ, հայրենասէր եւ բարի կուսակալներ եւ կառավարիչներ որ իրենց արի ու աներկիւղ վարմունքով թումբ կը կենան մոլուցքներու պայթումին եւ անմեղ արիւններու հոսումին։ Ի՛նչ պիտի ըլլար Հայաստանի հայութեան վիճակը եթէ ամբողջովին Ատանայի կուսակալին պէս վատոգի ձեռքը՝ մնացած ըլլար այս հոյակապ երկիրը. Մերսինի, Կեսարիոյ, Տարէնտէի եւ ուրիշ քանի մը կառավարիչներու պէս ուղղամիտ եւ ազնիւ մարդիկ ալ ահա կուգան վերջնական անուանարկումէ փրկելու մեր երկիրը ոչ միայն մեր այլ եւ օտարներուն առջեւ։

Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի յայտարարութիւնները զոր երէկ հրատարակեցինք, աւելի քան սրտապնդիչ են։ Այս չքնաղ զինուորը թէեւ չափէն աւելի կարեւորութիւն կուտայ պաշտօնական տեղեկութիւններու եւ ճշգրիտ կը նկատէ Ատանայի կոտորածին մասին հաղորդուած պաշտօնական թիւերը, — որոնք ափսո՛ս որ հեռի են իրականութիւն ըլլալէ, — եւ սակայն իր հաստատումը թէ յանցաւորները խստիւ պիտի պատժուին եւ գաւառն ալ պիտի տեսնայ եռոտանի կախաղաններուն ցցուածքը այն հրապարակներուն վրայ որոնք արեամբ ողողուեցան, եւ սպառսպուռ ջնջումը րէաքսիոնէռական հոսանքին եւ համիտեան ցեղերուն՝ երկրին հեռաւոր մասերուն մէջ, հզօրագոյն հաւաստիքն է մեզ համար այս երկրին տեւական ու վերջնական խաղաղութեանը եւ բարեկարգութեանը։

Միւս կողմէ, Ատանայի մէջ արդարութիւնը ի գործ դնելու համար թէ՛ ներկայ կառավարութեան, թէ՛ Օսմ. Խորհրդարանին եւ թէ ազատարար բանակին կողմէ ձեռք առնուած միջոցները ինքնին բաւական են մեր մտքին ամէն կասկած վանելու։ Պատերազմական ատեանը այս միջոցին արդէն սկսած է գործել Ատանայի մէջ, ու կարելի է բացարձակապէս վստահ ըլլալ թէ այդ ատեանը ձեւացնող եօթը սպաները, որոնց նկարագիրն ու արժանիքը ապացուցանելու համար կը բաւէ ըսել թէ անոնք բռնապետութիւնը ջնջող մեծ բանակին լաւագոյն ուժերն են, անստգիւտ անաչառութեամբ եւ տրակոնեան խստութեամբ պիտի գործեն, եւ պիտի տեսնուի թէ անոնք որքան ազատ են կրօնքին կաշկանդումներէն։ Եւ արդէն սոյն ատեանին Ատանայի մէջ գործելու, արդարութիւնը գործադրելու եղանակէ՛ն մանաւանդ կախում պիտի ունենայ Անատոլուի գաւառներուն խաղաղացման խնդիրը։ Տգէտ խուժանը եւ րէաքսիոնէռական տարրը աչուըներնին չորս բացած պիտի նային թէ ինչ պիտի ըլլան անոնք որ Կիլիկիոյ մէջ ամբողջ հասարակութիւն մը անարգել ջարդեցին եւ երկիրը աւերակներու կոյտի մը վերածեցին, անհասման կորուստ պատճառելով եւ անհաշուելի վնասներու ենթարկելով կառավարութիւնը։ Եթէ անոնք տեսնան որ ոճիրը անպատուհաս կը մնայ կամ անհամեմատ ու թեթեւ պատիժ մը կ'արժանանան, վեր կ'առնեն գլուխնին եւ ո՛վ կարելի է երեւակայել թէ ինչե՛ր չեն ըներ անոնք ա՛լ այնուհետեւ։

Նոյնպէս յուսադրիչ պարագայ մըն է Խորհրդարանին կողմէ երկու երեսփոխաններուն ընտրութիւնը իբրեւ քննիչ Ատանայի շփոթութեանց։ Պապիկեան էֆէնտի, այդ երկու երեսփոխաններէն մէկը, թէեւ ցարդ իբրեւ Հայ որոշ գործունէութիւն մը չունեցաւ, սակայն կ'ըսուի թէ ուղղամիտ մարդ է, եւ ինքն էր որ Սան-Սթեֆանօի մէջ, Խորհրդարանի մէկ նիստին, ուժգնօրէն ծառացաւ Ահմէտ Րիզա պէյի դէմ, շատ մեղմ գտնելով այն հեռագիրը զոր Խորհրդարանը կուզէր ուղղել այդ օրը Ատանայի կառավարութեան։ Իսկ Բ. Դրան կողմէ կարգուած յանձնախումբին կ'անդամակցի Յարութիւն էֆ. Մոսդիչեան, որուն անաչառ եւ անկաշառ դատաւորի համբաւը նոր չէ որ պիտի շինուի։

Ինչպէս կը տեսնանք, բոլոր ատոնք լաւ նշաններ են լաւագոյն արդիւնքներ յուսալ տալու։ Միայն թէ անհրաժեշտ է զսպողական արագափոյթ միջոցներ ձեռք առնելու գաւառին այն մասերուն մէջ, որոնք ամէնէն աւելի վտանգի տակ կը գտնուին այս պահուս։ Աչալուրջ եւ ամէն վայրկեանի հսկողութիւն անհրաժեշտ է, վասնզի եթէ րէաքսիոնը դիտապաստ ինկաւ Պոլսոյ աւերակներուն վրայ, դեռ ահեղօրէն կենդանի է գաւառին մէջ եւ Արգոսի աչուըներով կը հսկէ՝ կառավարութեան տկարութենէ մը կամ անփութութենէ մը օգտուելու եւ ամէն բան տակնուվրայ ընելու համար։ Սահմանադ. ներկայ րէժիմին տակ, Սահմանադրական անկեղծ Սուլթանի մը իշխանութեանը միջոցին եւ մանաւանդ Րումէլիի մեծ բանակին ջախջախիչ ազդեցութեանը պահուն թափուած մէկ կաթիլ արիւն մը այնքան ծանր նշանակութիւն ունի որքան մեծաքանակ կոտորած մը։ Ասոր ըմբռնումը աւելի քան անհրաժեշտ է ներկայ Օսմ. կառավարութեան համար։

Եր. ԱՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՏԻԳՐԻՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

Երկունքին վերջին ցնցումներ. — Սարսափին յետոյ... խրախճանք. — Թիւրիմացութեան զոհեր. — Օրհնեա՛լ կա [illegible]

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, 15 Ապրիլ

Թնդանօթները կը գոռան, այս պահուս՝ ուր սոյն տողերը կը գրեմ. քաղաքիս բոլոր եկեղեցիներու զանգակները կը հնչեն անընդհատ, ժողովուրդը կը խռնուի հրապարակներու վրայ. ամէն կողմ, եռանդուն երգեր, ծափեր, ամէն դէմքի վրայ՝ ժպիտ, ամէն շրթունքի վրայ՝ հրճուանքի բառեր։ Սահմանադրութեան հռչակման կայթառօնին կրկներեւոյթը։ Եւ ասիկա՝ ամբողջ երկու շաբաթուան ճգնաժամային իրադարձումներէ յետոյ, ուր օրը օրին, հեռագիրներու տեղատարափը անձկալից ժողովուրդին կը հաղորդէր մայրաքաղաքին երկունքի վերջին ցնցումները։ Ինկա՛ծ է վերջապէս անբաղդատելի Ներոնը, որ միջազգային պատմութեան ամէնէն արիւներանգ էջը գրելու սահմանուած է այլեւս. ինկա՛ծ է Սահմանադրութեան մեծագոյն թշնամին, ջարդերու յաւիտենական սիրահարը եւ արեան անյագ ծարաւին։ Եւ ժողովուրդներն անոր յաջորդին գահակալութիւնն է որ կը տօնախմբեն։ — «Կեցցէ՛ Սուլթան Մէհմէտ»։

Գերագանցօրէն հոգեբանական էր երէկուան վերջապահը։ Պատահմամբ, գրքավաճառի մը խանութը կը գտնուէի այդ պահուն։ Ապագայի անստոյգ անորոշութենէն՝ հնհնուքի մէջ, անձկակէզ ժողովուրդը գերագոյն գրգռութեան մատնուած է. գործերն անկանոն են, թափթփած, ակամայ. խանութները մերթ կը գոցուին ու կը բացուին, իրարու յաջորդող հեռագիրներու ձգած տպաւորութեան համեմատ, որոնք ո՛րքան ալ ապահովիչ ձեւի մը մէջ կաղապարուած, կասկածոտ մեկնութեանց առարկայ կը դառնան յաճախ։

Ամէնուն աչքը շուկայի մեծ պողոտային կը դառնայ մերթ ընդ մերթ, լարուած ու ջղայիրկ։ Տարօրինակ խլրտում մը կը նշմարուի. մի՞ գուցէ ջարդի նախապատրաստում... ա՛յդ է արդէն սրտերը ճնշող մղձաւանջը։ Ցանկարծ, բուռն խուճապ մը կը սկսի պողոտային կողմնակի ճիւղերէն. առաջին եւ անագին խուճապ՝ երկիւղի իրերայաջորդ շրջաններէն ի վեր։ Բեռնակիրներու, քրձազգեաց գործաւորներու յարաճուն բազմութիւնն է որ կը խուժէ դէպի թաղերը, հայաբնակ կեդրոնները, կը խուժէ հեւ ի հեւ եւ.... երկամբակ։ Տխու՛ր տեսարան, զոր Տիգրանակերտի բնիկ տարրը, մեծամասնութեամբ, ամօթ պիտի նկատէր իր համբաւեալ կորիճութեան, որ վտանգի պահուն՝ «աչքը չի՛ թարթեր»։ Բայց հոսանքն սկսա՛ծ էր անգամ մը, կացութիւնը կազմալուծուած. հինգ վայրկեանէն, բոլոր խանութները փակուած են եւ ամբողջ քաղաքը իրարանցումի մատնուած։ Խեղճուկ սափրիչ մը իր խանութին սեմէն հազիւ երկու քայլ առած կ'իյնայ՝ վախէն յանկարծամահ. փոքրիկները կը ճչեն։ Այսքանը՝ վայրկեանին արդիւնքն էր. օրեր վերջ, դեռ քանի՛ զոհեր պիտի յայտնուին մանաւանդ էգական աշխարհին մէջ վախի այդ ամենադրուան պոռթկումին հետեւանքով։ Եւ երեւակայե՛լ թէ բոլոր ատոնց շարժառիթն ո՛չ այլ ինչ է, եթէ ո՛չ փցուն թիւրիմացութիւն մը, որ կէս ժամէն կը լուսաբանուի։ Խուճապին մեկնակէտը, որ մեկնուած էր իբր «դարկազարկ»ի սկզբնաւորութիւն, սա՛ եղած էր որ ռէժիի քանի մը դէտեր ու քանի մը գաչագճիներ՝ ատրճանակ ու դաշոյն ցոյց տուած են իրենց հանդիպումին մէջ։ Եւ անկէ առաջուան տարօրէն խլրտումն ալ, Թուրք ամբոխին մէջ, արդիւնքն էր վեհապետական փոփոխութեան լուրին, դեռ՝ պաշտօնապէս չծանուցուած ամէնուն, զոր այս պահուս կը տօնէ բոլոր քաղաքը՝ շքեղ հանդիսաւորութեամբ։

Իրօք քիչ անգամ պատահած է որ հակադրութիւններն ա՛յնքան իրերայաջորդ ըլլան, ո՛րքան երէկուան իրիկնապահին։ Արցունքոտ, կանացի աչքերու մէջ, յանկարծ ժպիտն եկաւ ծիածանիլ, լացին յաջորդեցին երգերն ու դաշնակի նուագները՝ ընտանեկան յարկերու տակ, երբ մասնաւոր պահակախումբեր երթեւեկել սկսան փողոցները, ապահովիչ զեկոյցներ հաղորդելէ յետոյ համայնքին. ապա լսուեցաւ զինուորական երաժշտութեան գոռ արձագանգը, արտասովոր շեշտերով։ Նուագախումբն ալ, իր կարգին, սկսաւ շրջիլ քաղաքիս գլխաւոր փողոցները, փարատելու համար իսպառ՝ խուճապին մնացորդ երկիւղները։ Ահաւասիկ կառավարական հոգածութիւն մը, զոր հաճոյքով կ'արձանագրենք։ Զինուորական նուագախումբին ամէն կողմ սփոփանք, հրճուանք, եւ եռանդ սրսկելէ վերջ, նոր վեհապետին գահակալութեան նախատօնակը խմբերգեց գլխաւոր պաշտօնատուններու ապարանքներուն եւ հիւպատոսարաններուն առջեւ. ապա հասաւ մեր Ս. Կիրակոսի մայր-եկեղեցւոյն գաւիթը, ուր անհագին բազմութիւն խռնուած էր, լապտերներու լոյսին ներքեւ։ Քառորդ ժամու նուագներէ, բարեմաղթութիւններէ եւ մեծարանքներէ վերջ մեկնեցաւ, իր երաժշտական արտասովոր շեշտերն ընդելուզելով ոգեւորուած խուռն բազմութեան հրճուանքի այլազան բացագանչութեանց։

Եւ այս առաւօտ, ուր հանրային բո՛ւն տօնախմբութիւնն է որ կը սկսի, ուր թնդանօթներու գոռումը, զանգակներու ղօղանջը կը լեցնեն մթնոլորտը, Ապրիլի շքեղ արշալոյսին հմայքոտ հանդերձը կազմելով, մինչ ոգեւորուած ամբոխը կը լեցնէ՝ նորէ՛ն, հրապարակները, իբր յետին մնացորդ, բայց իբր կեանքի մշտընջենի խորհրդանշան հակադրութեան, եկեղեցիէն դուրս կը հանեն երէկուան յանկարծամահ վախկոտին դագաղը։ Խե՜ղճ մարդ...(?)։

ԼԵՒՈՆ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՄՈՒԽԹԱՐ ՊԷՅ
Ազատութեան Բանակին հերոսներէն, որ սպաննուեցաւ Թագսիմի զօրանոցներու կռուին մէջ.

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԷՆ

ՇԱՔԻՐԵԱՆ ՎՈՀՄԱԿԸ

ՎԱՆ, 6 Ապրիլ

Նախորդ մէկ թղթակցութեանս ըսած էի. «Հորիզոնին վրայ երեւցող սեւ կէտերն են միայն Մուսա պէյի ազգայնամոլ ձգտումները Կարճկան գաւառակին մէջ եւ Շաքիրեան վոհմակին ցարդ չձերբակալուիլը»։ Ցեղագրական ակնարկ մը այս վոհմակի մասին։

Վանայ նահանգին հարաւային կողմը, Շատախի եւ գլխաւորապէս Նորդուզի գաւառակներու մէջ, կը բնակին Կրաւլի կոչուած քիւրտ ցեղի մը ազդեցիկ աղաները։ Ցեղը ինքնին հոծ, բազմամարդ չէ, կարելի է ըսել մէկ տուն է, որ այժմ բաժնուած, ճիւղաւորուած է, բայց շատ ազդեցիկ է եւ մեծ յարգ ունի Քիւրտերու մէջ, իբրեւ ո և է մարգարէէ մը սերած սուրբ ցեղ մը։

Կրաւցի պետերը 20է աւելի կը համրուին եւ կը կոչուին աղա. գլխաւոր պետ մը չունին, կամ չունէին Շաքիրէն առաջ, ինչպէս ունին Հայտերանլը, Մուկուրի, Թագուրի եայլն աշիրէթներ, որովհետեւ Համիտիյէ ալ չեն արդէն, բայց իբրեւ հարստահարիչ ցեղ՝ նշանաւոր են։ Գուցէ ո՛չ մէկ աշիրէթ այնչափ զուլում չէ բրած հայերուն, որչափ այս ցեղը։ Շատախի, Հայոց-Ձորի, Խօշապի, բայց գլխաւորապէս Նորդուզի հայ բնակիչները միշտ այս զուլումքեար ցեղին հարստահարութեանց մղձաւանջին ներքեւ կ'ապրին. Կրաւցի աղան անոնց հոգէառ դեւն է, որու ամէն հրամանները պիտի կատարեն, ամէն ծառայութիւնը պիտի ընեն, ամէն ուզածը պիտի տան, որպէս զի չը բարեհաճի զանոնք ուրիշ աշխարհ մը ղրկել...։

Սակայն հազիւ 20—25 տարու նորահաս քիւրտ Կրաւցի մը, 1890ական թուականներուն, նոյն ցեղի պետը կոչուելու փառասիրութիւնը ունեցաւ. ուստի որոշեց մեծադղորդ կերպով ասպարէզ իջնել ու դիկտատոր ըլլալու դափնին խլել։ Դա Շաքիրն էր, որ անկեց յետոյ արժանացած է «աւազակապետ» կոչուելու նախանձելի տիտղոսին։

Աննշան տղամարդ մըն էր Շաքիր, բայց, ինչպէս կ'երեւի, փառամոլ։ Գողութեան մը խնդրով վեց ամիս բանտ կը մնայ 1890 թուականին, իսկ դուրս ելլելէն յետոյ մեծ երեւնալու տենչէն բռնուած, սկսաւ իր մեծաշուինդ շահատակութեանը։ Ան կազմեց հրոսախումբ մը, զինեց զանոնք կատարելագոյն սպառազինութիւններով ու մտաւ ասպարէզ։ Ճամբաները բռնելով անցուդարձը արգիլեց, ճամբորդներ կողոպտեց. օր մը այս, օր մը այն գիւղին վրայ յարձակելով մեծաքանակ աւարներ առաւ, գիւղեր ու նախիրներ թալլեց, ոչխարներու հօտեր աւարեց։ Ահ ու սարսափ սփռեց չորս կողմը. գիւղացիներ անոր ահէն մինչեւ իսկ դաշտն ալ չէին կրնար ելլել աշխատութեան. մէկ ալ տեսնէիր վրայ կը հասնէր Շաքիր, գօթանի վրայէն եզները կ'արձակէր, կը տանէր ու տէրերը կապելով հոն կը թողուր ու կը հեռանար. նոյնպէս կ'ընէր նաեւ հովիւներուն եւ նախիր արածողներուն։ Իր հրոսախումբը ստուարանալով հասաւ մինչեւ 40ի, անոր շուրջը հաւաքուեցան բոլոր պատառող մարդագայլերը, բոլոր մարդասպաններն ու աւազակները, ահռելի դարձնելով Շաքիրեան վոհմակը։

Կուսակալը Խալիլ պէյն էր, որ այն

ատենները Հայոց դէմ պարզած նախկին առապաստը լիջեցուցած էր և քիչ շատ լաւ կ'երթար անոնց հետ, որովհետեւ տեղւոյս Թուրք ազդեցիկ կուսակցութեան մը հետ բաղխում ունենալով, Կարապետ էֆ. Նալթանեանի ճարտարութեան շնորհիւ յաջողած էր ուրիշ նոր Թուրք կուսակցութիւն մը առաջ բերել և անոր կրթնիլ. այս պատճառաւ Հայոց հետ ալ կնճռոտութիւններ ունենալէ կը զգուշանար։ Խալիլ պէյ չը յաջողեցաւ ձեռք բերել Շաքիրը, որ մէկ տարուան մէջ իր չահատակութիւնը գործեց անարգել։

Ըսի որ Շաքիր անկէց առաջ վեց ամիս բանտարկուած էր. անոր բանտակից եղած էր այն ատեն նաեւ Կ. էֆ. Նալթանեան. ուստի Խալիլ պէյ անոր միջոցաւ լուր ղրկեց Շաքիրին որ եթէ գայ ու հնազանդութիւն յայտնէ կառավարութեան, իր բոլոր յանցանքները ու ոճիրները պիտի ներուին։ Շաքիր վստահացաւ իր նախկին բանտակցին հաւաստիացումներուն, եկաւ անձնատուր եղաւ ու կայս. ներման արժանանալով իր տունը գնաց, բայց արդէն հասած էր իր նպատակին, ու այժմ աղա էր և մեծ հարստութեան տէր։

1892 Թուականին գաղան Պահրին (կուսակալ) նոր եկած էր Վան և նորէն սկսած հայահալած քաղաքականութեանը։ Օր մը, գարնան գեղեցիկ օրերէն մէկը, Կուռուպաշ գիւղացի չորս Հայեր՝ երեք աղջիկներու հետ լեռը բանջար քաղելու գացած էին. հոն անոնց կը հանդիպի Ամար օնպաշի անուն նախկին ոճրագործ մը իր ընկերներով միասին, չորս Հայերը կը սպաննէ և աղջիկներն ալ կը բռնաբարէ։ Հայերը այսպիսի անօրինակ խժդժութիւն մը տեսնելով, սաստիկ յուզուեցան ու դիակները սայլերու վրայ դնելով քաղաք բերին ու հազարաւոր անձերու բազմութեամբ հիւպատոսներու տուներու առջեւէն անցնելով, կառավարութեան դուռը տարին։ Կատղեցաւ Պահրին, ցուցարար Հայերը ձերբակալեց, իսկ ոճրագործութեան դէպքն ալ հայ փէտայիներու վերագրելով, դատավարութիւն մը ձեւացուց և քանի մը փախստական եղող Վանեցի երիտասարդներու ի բացակայութեան մահավճիռ տուաւ։

Պահրիի այս ընթացքէն քաջալերուելով Շաքիր, նորէն սկսաւ իր նախկին գործունէութեան, բայց այս անգամ յայտնի համարձակ. ու օր մըն ալ Շատախցի երեք նշանաւոր Հայեր խաբէութեամբ տունէն դուրս հանելով և անոնց հետ մօտակայ գիւղ մը երթալու պատրուակով, ճամբու մէջ զանոնք իր առջեւ ձգեց ու կռնակէն զարնելով երեքն ալ սպաննեց։ Կուռուպաշի դէպքէն ի վեր Հայերը ամէնքն ալ սմքած էին, բնաւ բողոքի ձայն մը չելաւ ու Շաքիր մարսեց իր այս ոճիրը։

Այնուհետեւ Շաքիր գործեց միշտ աւելի համարձակ, մինչ մէկ կողմէն իր վոհմակը դուրս ձգած կը շարունակէր Նորդուզի, Շատախի, Հայոց-Ձորի աւերումը, ալանթալանը, միւս կողմէն յաճախ Վան կուգար ու Պահրիի տան մէջ սիրալիր հիւրընկալութիւն կը գտնէր, անշուշտ կողոպուտէն անոր ալ կարեւոր նուէրներ բերելով։ Եւ 1890ին այծ մը չունեցող Շաքիրը, 95ին տէր եղած էր տասն հազարէ աւելի ոչխարաց հօտերու, թողունք ուրիշ անթիւ գոյք ու հարստութիւն. ահա թէ ի՛նչ կերպով կազմուած է քիւրտ ցեղապետներու այժմու կրեսոսեան հարստութիւնը։

Նորդուզ սկսած էր արդէն գաղթել։ Հայերը չկրնալով տոկալ Շաքիրեան վոհմակի անլուր աւերմանց ու յափշտակութեանց, իրենց հողերն ալ թողուցին ու բեռցնելով անասուններուն, ինչ որ կրցան ազատել, գաղթեցին Ապագայի դաշտը և հոն Հայտէրանլը Մէհմէտ պէյի կալուածոց վրայ Խազան, Նզարավայ, Կորդկան եւայլն գաղութներ հաստատեցին։

1896ի մայիսին, քանի մը Արմէնական տաք գլուխ երիտասարդներ վրէժխնդրութեան զգացումներով տոգորուած այս հայակեր բորենիին դէմ, Նորդուզ գացին, ի գին ամէն զոհողութեան Շաքիրը զարնելու վճռականութեամբ. տանիքի մը վրայ ելան և լուսամուտէն նշան առին այն տեղին ուր Շաքիր կը քնանար սովորաբար, բայց դժբաղդաբար հարուածը վրիպեցաւ, ու ճիւաղը ապրեցաւ, ապրեցաւ՝ անմիջապէս յետոյ անլուր նախճիրներ գործելու, անթիւ աւերումներ ընելու համար։

Արդարեւ անմիջապէս կողոպտեց Ս. Հոգոց մեծահարուստ վանքը, որ կը գտնուի նոյն Նորդուզ գաւառակին մէջ, և ապա այրեց բոլոր շէնքերը, գմբէթն ալ կիսով չափ քանդելով։ Իսկ 1896 յունիս 3ի կոտորածին ատեն ալ անիկա եղաւ ամենամեծ դահիճը, հաւաքելով իր վոհմակը, մահ ու աւեր սփռելով ճամբուն վրայ, ուր տեղէն որ՝ անցաւ անոր գիշատիչ խուժանը. եկաւ Վան, մասնակցեցաւ քաղքի կոտորածին և ապա անցնելով դէպ արեւելք, կողոպտեց, այրեց, քար ու քանդ ըրաւ Վարագի, Կարմրաւորի, Սալնապատի ու Ս. Խաչի վանքերը։ Ճիւաղ Սատանան անկէ աւելի յարմար գործիք չէր կրնար գտնել իր հրէշային նպատակը գործադրելու. և արդարեւ Շաքիրէն աւելի սպաննող, աւերող չեղաւ, բացի Դայֆուրէն, որ բուն իսկ իր ձեռամբ 40էն աւելի մարդեր սպաննեց Անգղ գիւղին մէջ։

Շաքիր այլ եւս իր նպատակին հասած էր. անթիւ հարստութիւն դիզելէ զատ, ահ մեծ մարդ եղած էր, հասած էր իր փառաց գագաթնակէտին և պետ իր այժմու Կրաւեան ցեղին։

Սակայն անոր խլած այս դափնին հանգիստ չէր թողուր իր եղբօրորդիները՝ Միրմէհէ և Գասըր, Ճանֆար ու Փարհուտ։ Ասոնցմէ առաջինը երկու տարի առաջ զարկաւ ու սպաննեց Փէրպաղալան գիւղացի Տ. Գարեգին քահանայի եղբայրը, երկրորդը անցեալ տարի սպաննեց Նորդուզի նշանաւոր Հայերէն Դիլօն և անոր որդին։ Այս երեք-չորս հոգիները, անշուշտ Շաքիրի հովանաւորութեան ներքեւ, կազմած են վոհմակ մը, բաղկացած 40 ձիաւորներէ, ու Նորդուզի, Հայոց Ձորի եւայլն գաւառակներու հայ գիւղերը շրջելով, բռնի կերպով դրամ, ցորեն եւայլն ուտեստներ կը հաւաքեն, խստիւ պատուիրելով որ ձայն չհանեն և գիւղացիները կը պարտաւորին տալ. ի՛նչ որ կ'ուզեն անոնք՝ տալ ու առ անի լռել. ի՛նչ ընեն խեղճերը, որո՞ւ դիմեն, որո՞ւ բողոքեն, չէ՞ որ անհետեւանք բողոքը կը ծառայէ միայն վրէժխնդրութիւն ու զայրոյթ գրգռելու և արդիւնքը կ'ըլլայ հակառակը։ Իսկ 40 ձիաւոր Քիւրդ երբ կը մտնէ գիւղ մը, հոն կը մնայ մէկէ աւելի օրեր, կը կերակրուի ինքը ու անասունը. ա՛լ այն գիւղին խեղճը տես, երբեւ մարախ կը խանձէ, կը չորցնէ զայն։

Այս նոր վոհմակին վերերեւումը և չահատակութիւնը պատճառ եղաւ որ Նորդուզ նորէն սկսի գաղթը. արդարեւ գաղթեցին ու կը գաղթեն դեռ. չնայելով որ ինն ամիսէ ի վեր սահմանադրական երկրի մը մէջ կ'ապրինք։ Նորդուզի կէսէն աւելին դատարկուած է Հայերէ, այն Նորդուզը, որ դեռ քանի տարի առաջ մեր ամենաշէն ու հարուստ գաւառներէն մէկն էր։ Վոհմակը այժմ եւս դեռ գործի վրայ է. երեք ամիս առաջ էր որ պաշարուելով ոստիկան-զինուորներէ և զինուորական ջոկատէ մը, պաշարումը ճեղքեցին ու դուրս ելան, սպաննելով զինուորական յիւզպաշի մը և երկու ոստիկաններ. այնուհետեւ արդէն բացարձակ տէր դարձած են Նորդուզի ու անարգել կը շարունակեն աւերումն ու չարիքը, իսկ բնակիչները չեն համարձակիր ձայն ու ծիկ հանել. միայն Կանգվառցիներն են որ քանի մը օրերէ ի վեր փախած անդս եկած են ու կը բողոքեն, մահը աչքերնին առնելով։

Անցեալ աշնան Շաքիր քաղաքիս մէջ բանտարկուեցաւ քանի մը օր. ի՛նչ անցաւ դարձաւ չգիտենք, ներքին գործոց նախարարը Հագգը պէյ հեռագրական հրամաններ ղրկեց արձակելու զայն բանտէն. «Ինչո՞ւ բանտարկած էք Շաքիրը, իսթիպտատի դարը անցած է, առանց դատավճռի մարդ չի բանտարկուիր, ապօրէն է ձեր ըրածը»։ Ու Շաքիր արձակուեցաւ, առանց դատարանին յանձնելու անոր վրայ եղած բողոքները։ Ասիկա այն ատենն էր, երբ Հիւսէյին փաշայի վրայ եղած հարիւրաւոր բողոքագիրներն ալ կուսակալութեան կողմէ պահարաններու մէջ ծրարուած և վրան «Իպղէթլու Հիւսէյին փաշանը» մակագրով իրեն կը ղրկուէին, «իհապըհը» լակոնական բառով մը, այսինքն որպէս զի փաշան ճանչնար թէ որո՛նք են իր վրայ բողոքողները ու ինապին նայէր։ Այս էր ահա սահմանադրական առաջին ներքին գործոց նախարարին երկիրը բարեկարգելու ուղղութիւնը կամ ըմբռնումը։

Հաւատա՛նք որ այս անգամ գոնէ կառավարութիւնը անկեղծ ջանք պիտի ընէ ջախջախելու Շաքիրեան այս զզուելի վոհմակը. յուսա՛նք որ այս անգամուան հայեացքը տարբեր պիտի ըլլայ Հագգը պէյի հայեացքէն։ Կառավարութիւնը խոստացած է զօրք ղրկել ու ձերբակալել այս վոհմակը. տեսնենք թէ ի՛նչ աստիճան պիտի յարգուի այդ խոստումը, որ օրուան կառավարութեան պարտքն է միանգամայն։

ՇԱՀԷՆ

«ՇԻՐԱԿ»ի Թիւ 12—13ը հրատարակուեցաւ այսօր. կը պարունակէ Սուրէն Պարթեւեանէ՝ «Դէպի Կիլիկիա», ուղեւորական յօդուած մը. Զիֆիք Սարաֆէ՝ «Գիւղական Տեսարաններ, Պաքալքէօյ» և Վահան Թէքէեանէ «Թուրքիան կրնա՞յ բարեկարգուիլ» յօդուածաշարքին Գ. մասը որ կը խօսի «Հայոց վիճակ»ին վրայ. նաեւ, յօդուածներ Հ. Արսէն Ղազիկեանէ, Յ. Թ. Հինգլեանէ, «Մատնիչը» վէպին շարունակութիւնը և խիստ փայլուն քրոնիկ մը Երօսէ, «Զայնկղայրները»։ Շիրակի այս թիւը 32 էջ է և կը ծախուի սովորական 40 փարայի գնով։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԸԼԴԸԶԻ ԴԱՆՁԸՐԸ.—Եըլտըզի մէջ երեւան հանուած մեծարժէք առարկաներուն մէջ կայ մանրանկար շոգենաւ մը՝ մէկ մեդր երկայնութեամբ, որ Շիրքէթի Խայրիէի շոգենաւերէն մէկին փոքրադիր օրինակն է։ Կայմերուն միջեւ եղած պարանները գոյնզգոյն դրօշակներով զարդարուած են տօնական օրերու պէս, սա տարբերութեամբ միայն որ այդ փոքրիկ դրօշներուն իւրաքանչիւրը թանկագին քարեր են՝ զմրուխտ, յակինթ եւն.։ Այդ ականակուռ շոգենաւակը եօթը-ութը տարի առաջ Շիրքէթի Խայրիէի կողմէ շինել տրուելով, իբրեւ նուէր Ապտ-իւլ-Համիտի տրուած էր գահակալութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ։ Շիրքէթը այդ նպատակով բաւական մեծ ծախք մը ըրած էր։

—Եըլտըզի մէջ գտնուած են նաեւ երկու գեղակերտ ու մեծարժէք զարդանօթներ՝ շողակներով, զմրուխտներով և յակինթներով զարդարուած։ Այդ զարդանօթները նախկին քաղաքապետ վախճանեալ Րըտվան փաշայի կողմէ նուիրուած էին։ Նոյն իսկ մասնագէտները անգամ հիացած են ատոնց արժէքը գնահատելու առթիւ։

—Կայս. անձնական գանձուն նախորդ նախարար Սագըզ Յովհաննէս փաշա կառավարութեան յանձնեց մուրհակներ եւն., որոնք կը վերաբերին Ապտ-իւլ-Համիտի կողմէ եւրոպական զանազան հաստատութեանց և մանաւանդ գերման պանքաներու յանձնուած դրամներուն։ Քուրիէ տ'Օրիան կ'ըսէ թէ Ապտ-իւլ-Համիտի կողմէ պանքաներու յանձնուած դրամներուն գումարն է 1,100,000 ոսկի, իսկ Եըլտըզի մէջ մինչեւ հիմա 740,000 ոսկի գտնուած է։ Նոր Սուլթանին կողմէ կառավարութեան թողուած տարեկան հասոյթներու գումարը 176,000 ոսկի է։

—Վիեննա գտնուող երիտասարդ-Թուրքերէն մէկը Ապտ-իւլ-Համիտի հարստութեանց մասին սա տեղեկութիւնները հաղորդեր է եւրոպական թերթի մը թղթակցին.— Գահընկէց վեհապետին հարստութիւնը զանազան մասերու բաժնելու համար դատարանի մը վճիռը անհրաժեշտ է. անոր անձնական հարստութիւնը մօրմէն փոխանցուած ժառանգութիւնը ներկայացնող գումար մըն է, ինչ որ ամբողջութեամբ իրեն պիտի թողուի։ Կայսրութեան վերաբերող կալուածներ եւն., անձնական չըլլալնուն համար, նոր վեհապետին պիտի փոխանցուին։ Ասոնց բաժանումը կատարուելէն ետքը կը մնան մեծաքանակ գումարներ որոնց աղբիւրը յայտնի չէ. հետեւաբար կառավարութեան կը վերաբերին։ Սակայն հաւանական է որ պանքաները դժուարութիւններ յարուցանեն այդ գումարները հատուցանելու մասին։ Ամէն պարագայի մէջ, դժուարութեանց չհանդիպելու համար, Ապտ-իւլ-Համիտ պէտք է վաւերագիր մը տայ թէ իր հարստութիւնը ազգին թողած է։ Յուսալից ենք որ այդ տեսակ վաւերագիր մը ձեռք պիտի անցուի։»

—Բրօկրէ տը Սալօնիք կ'ըսէ թէ Երեսփ. Ժողովին առաջին դեր-ատենապետ Թալաթ պէյ կիրակի իրիկուն Սելանիկ ժամանելով, գիշերուան մէկ մասը Ալաթինիի ամարանոցին մէջ անցընելէ ետքը, երկուշաբթի առտու վերադարձեր է։ Կ'ըսուի թէ Թալաթ պէյ կարգ մը բանալիներու առաքման համար Սելանիկ ժամաներ է։ Երեսփ. Ժողովին անցեալ օրուան վիճաբանութիւններէն դատելով, կ'ըսէ Բրօկրէ տը Սալօնիք, հաւանական է թէ Թալաթ պէյ Սելանիկ ժամանած ըլլայ՝ կարգադրութեան եղանակ մը գտնելու, Ապտ-իւլ-Համիտին օտար պանքաներու մէջ ունեցած դրամները ձեռք բերելու նպատակով։

—Քէօլնիշէ Ցայթունկ, որ յարաբերութիւն ունի Գերմանիոյ արտաքին գործոց պաշտօնարանին հետ, կ'ըսէ թէ Ապտ-իւլ-Համիտին գերման պանքաներուն մէջ ունեցած դրամները կարելի է առնել միայն Ապտ-իւլ-Համիտին մէկ յայտագրով և կամ ըստ օրինի դատարանի մը կողմէ արձակուած վճիռով մը։

—Սդանտարտ կ'ըսէ թէ Եըլտըզի մէջ գտնուած գոհարեղէններու աճուրդին պիտի հրաւիրուին աշխարհի բոլոր նշանաւոր գոհարավաճառները։ Ատոնց վաճառման հասոյթը ելմտական գանձուն պիտի տրուի։ Նոյն թերթը կը յայտնէ թէ մինչեւ հիմա Եըլտըզի հարստութեանց մէկ տասներորդը միայն երեւան հանուած է։ Կ'ըսուի թէ դեռ շատ մը գաղտնի սենեակներ ու դրամարկղներ կան. նաեւ թէ Եըլտըզի լիճերուն տակն իսկ միլիոններ պահուած կան։ Ապտ-իւլ-Համիտ իր բոլոր գրութիւնները կանոնաւորապէս պահած ըլլալով, անշուշտ ամբողջ հարստութեանը մասին տումար մըն ալ ունի։

ՍԻԼԱՀԼԸՔԻ արարողութիւնը, երէկ, տեղի ունեցաւ Պէշիքթաշի Սինան Փաշայի մզկիթին մէջ։ Սուլթանը, որ պաշտօնական համազգեստ կը կրէր, բաց կառքով մը դուրս ելաւ Տոլմա Պաղչէի պալատին մեծ դուռնէն՝ Թրամուէյի ճամբուն վրայ։ Սուլթանին դէմը բազմած էր Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշա։ Կառքին ետեւէն կ'երթային առաջին թիկնապահ Րէմզի պէյ, ուրիշ թիկնապահ մը և պալատական հեծեալ չորս յիսնապետներ։ Ուրիշ կառքերու մէջ կը գտնուէին կայսեր հետեւորդները։ Պալատին դրան մէկ կողմը կեցած էին պալատին դռնապանները և միւս կողմն ալ զինուորներ։ Մզկիթին դրան երկու կողմերն ալ կեցած էին ազատութեան բանակին հրամանատար Մահմուտ Շէվքէթ փաշա, պատերազմական նախարար Սալիհ փաշա, քաղաքապետը եւայլն։ Պէշիքթաշի պահականոցին առջեւ ալ Սելանիկի ոստիկան-զինուորները և հեծելազօրքեր. իսկ մզկիթին առջեւ՝ հետիոտն ու թնդանօթաձիգ զինուորներ՝ իրենց նուագածուներու խումբերով։ Ճամբուն երկու կողմերը ժողովուրդը կեցած էր։ Պէշիքթաշի պահականոցին մէջ ալ օտարազգի հիւրեր կը գտնուէին։ Սուլթանը ուրբաթի աղօթքը կատարեց և քարոզիչ Պէքիր Սըտգը էֆ.ի քարոզին ունկնդրելէ ետքը պահ մը հանգիստ առաւ. յետոյ համազգեստը հանելով քաղաքային հագուստ հագաւ և կառքով մը, ուր կը գտնուէր նաեւ Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշա, Աքարէթներու և Նշան Թաշի ճամբով գնաց Ըխլամուրի քէօշկը՝ հետեւորդներուն ու թիկնապահներուն հետ։ Հոն կը գտնուէր բազմաթիւ ժողովուրդ՝ այր ու կին, որոնք մեծ խանդավառութեամբ ողջունեցին Սուլթանը։ Նոյն միջոցին պալատական նուագածուներու խումբը ազատութեան քայլերգը և ուրիշ գեղեցիկ կտորներ կը նուագէր։ Կայսրը մինչեւ ժամ 9½ պտոյտ կատարեց քէօշկին պարտէզին մէջ։ Յետոյ առաջին սենեկապետ Լութֆի պէյ քէօշկին դուռը ելլելով յայտարարեց ժողովրդեան.

«Մեր Օգոստափառ Վեհապետը իր բարեւները կ'ուղղէ ամենուդ և կ'ըսէ.—«Ազգին համար կը պատիմ և այս նուագածութիւնն ալ կատարել կուտամ, որպէս զի ժողովուրդը հաճելի ժամեր անցընէ։»

Բոլոր ներկաները երախտագիտական արտայայտութիւններով և բարեմաղթութիւններով պատասխանեցին այդ խօսքերուն։ Սուլթանը, ժամ 10½ին, միեւնոյն ճամբով Տոլմա Պաղչէի պալատը վերադարձաւ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ.— Այն կրօնաւորները, անպաշտօն նախարարները, հոգեւոր պետերը և այլն որոնք չէին կրցած ներկայ գտնուիլ պատերազմական պաշտօնարանին մէջ Նոր Սուլթանին հպատակութիւն յայտնուելու արարողութեան, յառաջիկայ չորեքշաբթի Տոլմա Պաղչէի պալատան մէջ Սուլթանին պիտի ներկայանան։ Դեսպաններն ալ իրենց յանձնարարագիրները պիտի մատուցանեն։

ՕՍՄ. ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐՈՒ հրամանատարներուն հեռագրով հրաման տրուեցաւ աւելի ուշադրութեամբ հսկելու Սելանիկի առջեւ։

ԵԸԼԴԸԶԻ Հարէմները մօտերս Թոփգաբուի պալատը պիտի փոխադրուին և փափաքողները պիտի արտօնուին իրենց ծնողացը մօտ երթալու։

ՅԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆՆԵՐԸ. — Թայմզին Կ. Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ իր լրագրին թէ պաշարման վիճակին և զէնքերու հաւաքման շնորհիւ անդորրութիւնը պահպանուած է մինչեւ հիմա նմանը չտեսնուած եղանակով և թէ յետադիմականներուն ոյժը այլեւս բոլորովին ամուլ մնացած է։

ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ կանոնագիրը քննելու համար յանձնաժողով մը կազմուեցաւ Տէֆթէրխանէի վերատեսուչ Մահմուտ Էսատ էֆ.ի նախագահութեամբ։

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքարանը յանձնաժողով մը կազմեց՝ Ատանայի արկածեալներուն համար հանգանակութիւն կատարելու նպատակով։

ՆԻԱԶԻ ՊԷՅԻ ՆՈՒԷՐ ՄԸ. — Ղազի Օսման փաշայի որդին՝ Քէմալէտտին փաշա իր հօրը ժամացոյցը, զոր Բլէվնայի պատերազմին ատենն ալ քովը կը պահէր, շղթայով միասին նուիրեց ազատութեան հերոս Նիազի պէյի։

Ե. ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ.— Ծանուցուեցաւ պատերազմական նախարարութեան որ Ե. զօրաբանակին (Նէճտին) զինուորներուն թիւը լրացուցուի՝ ամէն պատահականութեանց դէմ պատրաստ ըլլալու համար։

ԾՈՎԱՅԻՆ նախարարութիւնը, եպարքոսական հրամանի մը ստացաւ՝ երկու մարտանաւ Պասրայի ծովածոցը ղրկելու և երկու թնդանօթակիր ալ Շաթ-էլ-Արապ։

ԵԷՄԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԸ.— Բ. Դուռը որոշեց դրամական աջակցութիւն մը ընել Եէմէնի նահանգին։ Տեղւոյն մաքսային հասոյթները նահանգին պէտքերուն պիտի յատկացուին։ Ասկէ զատ ելմտական գանձը ամէն ամիս 15,000 ոսկի պիտի ղրկէ։

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքին ճարտարագէտ Պ. Պուվառ, որ Կ. Պոլիս եկած է մայրաքաղաքիս բարեզարդութեան ծրագիրը պատրաստելու, երէկ, ճարտարապետ Վէտատ պէյի և ուրիշներու հետ, այցելեց Կ. Պոլսոյ բոլոր մասերը՝ իր կողմէ պատրաստուելիք ծրագրին նկատմամբ նախապէս գաղափար մը կազմելու համար. Նախ ընդարձակ քարտէս մը պիտի պատրաստուի և յետոյ թաղապետական նոր կանոնագիր մը։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ, երէկ, Շիշլիի տղոց, Կիւմիւշ Սույի և Ս. Յակոբի հիւանդանոցները այցելելով քաջալերական խօսքեր ուղղեց վիրաւոր զինուորներուն։

—Եպարքոսը, երէկ իրիկուն, փոխադարձ այցելութիւն տուաւ այն դեսպաններուն որոնք զինքը շնորհաւորած էին պաշտօնի կոչուելուն առթիւ։

ԱՆՁՐԵՒ.— Անատոլուի և Ռումէլիի նահանգներուն մէջ, վերջերս, խիստ օգտակար անձրեւներ տեղացեր են։

ԻԶՄԻՐԷՆ պատգամաւորութիւն մը Կ. Պոլիս կուգայ՝ Սուլթանին գահակալութիւնը շնորհաւորելու և Իզմիր այցելելու մասին ունեցած մտադրութեանը համար երախտագիտութիւն մատուցանելու։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ներքին մասին մէջ զինուոր պահելու պէտք մնացած չըլլալով, Բերայի կողմի զօրանոցներէն մէկ քանին պիտի ծախուին, կ'ըսէ Շանըլը Օրտու։

ՁԻՒՆ.— Սելանիկի շրջակայ Հորդաճ լերան վրայ վեց օր առաջ ձիւն տեղացեր է. նաեւ Ոլիմպոսի վրայ։

ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Մինչեւ երէկ 572 զէնքեր յանձնուած են Կալաթա-Սէրայի ոստիկանութեան՝ արձանագրուելու համար։ Ատոնցմէ 230ը օտարականներու կը վերաբերին և 7ը՝ տիկիններու։ Երեսունվեց րէվոլվէր, որոնց փողին երկարութիւնը 15 սանթիմէն աւելի է, գրաւուած են։

ՊԷՇԻՔԹԱՇԻ անշարժ կալուածները, որոնց արժէքը, Համիտի տիրապետութեան օրով, շատ բարձրացած էր, Եըլտըզի մերձաւորութեան պատճառաւ, %ին 50 ինկած է։ Այդ արուարձանին բնակչութեան %ին 70ը կը բաղկանար Եըլտըզի պալատան պաշտօնեաներէն ու ծառաներէն։

ԱՀՄԷՏ ՐԻԶԱ ՊԷՅ երէկ Սուլթանին հետ տեսակցեցաւ։

ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԲԱՆԻՈՅ ՄԷՋ. — Օսմանիշէր Լոյտի Սելանիկի թղթակիցը մայիս 14 թուով կը հեռագրէ.—«Իփէքէն և Տիաքօվայէն հասած պաշտօնական հեռագիրներ կը հաստատեն թէ անդորրութիւնը վերահաստատուած է այդ տեղերը։ Եօթը հոգի ձերբակալուած են։ Ժողովուրդը յայտարարած է թէ բացարձակապէս անձնուէր է Սուլթան Մէհմէտ Ե.ի, Սահմանադրութիւնը կը ճանչնայ և կը խոստանայ անձամբ ազդու միջոցներ ձեռք առնել խռովարարներուն դէմ։

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նախարարութիւնը 2000 պարկ ալիւր ղրկեց Ատանա։

ՇԻԼԷԻ ԴԷՊՔԸ.— Կ. Պոլսէն խոյս տուած ըմբոստ զինուորներէն երեսուն հոգի Շիլէ-Եէնիքէօյ գիւղը փախած էին։ Գիւղացիները սպաննեցին այդ դասալիքները և գրաւեցին անոնց մաւզէրները ու փամփուշտները։ Այդ դէպքը իմաց տրուած ըլլալով, Մահմուտ Շէվքէթ փաշա ջոկատ մը ղրկեց հոն։ Շիլէ-Եէնիքէօյ գիւղը, Ալէմտաղի ետեւ, բարձունքի մը վրայ հաստատուած է։ Ցից ճամբայէ մը կ'երթուի այդ գիւղը։ Գիւղացիները այդ առաւելութեան վրայ յոյս դրած, չուզեցին ջոկատը ընդունիլ և զէնքերը յանձնել։ Այդ չափով ալ չբաւականացան, այլ և կրակ ըրին զօրքերուն վրայ։ Ջոկատին հրամանատար սպան, որ թնդանօթ ունէր իր հետ, կրակ ըրաւ գիւղին վրայ ու քանի մը ժամ յետոյ հոն մտաւ։ Այդ գիւղին մէջ մեծ քանակութեամբ մարթին և մաւզէր հրացաններ գտնուեցան։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ. — Պանտըրմայի մէջ ոչ-իսլամներու զինուորագրութեան համար ձեւակերպութիւններ կը կատարուին։ Նոր զինուորագրուածներուն մէջ կան 36 հայ, 1 հայ-հռոմէական և 49 յոյն, ընդամէնը 86 հոգի։

ԿԱԽԱՂԱՆԷ ԱԶԱՏԱԾ. — Երկու մահապարտներ, որոնք քանի մը օր առաջ պիտի կախուէին իրենց միւս ընկերներուն հետ, ազատեցան, իրենց անունը մոռցուած ըլլալուն։ Ատոնք ներման արժանացան։ Ըստ օրինի, երբ դատապարտեալի մը անունը մոռցուի կամ չուանը բրդի, մահու պատիժը կը ներուի։

ՀԱՄԻՏԻ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ(?). — Նէօլոգոս կ'ըսէ թէ Ապտ-իւլ-Համիտ, ամէն ձմեռ, սովորութիւն ունէր, 1000 ոսկի բաշխելու Պէշիքթաշի աղքատներուն, վառելանիւթ գնելու համար անոնց։ Անցած ձմեռ, այդ դրամը չտրուեցաւ։ Պէշիքթաշի աղքատներուն կողմէ պատուիրակութիւն մը Եըլտըզ երթալով տրտունջ յայտնեց։ Համիտ պատասխանել տուաւ

Թէ այդ բռնումը չպիտի կատարուէր այլեւս։ Մինչ պատուիրակութիւնը կը հեռանար, Համիտ պատասխանը ելլելով, հեգնօրէն գոչեց.— «Կեցցէ հայրենիք, կեցցէ ազատութիւն։» Համիտ ասով վրէժ լուծել կարծեց ժողովուրդէն, որ ուրախութիւն կը յայտնէր սահմանադրական րէժիմի տակ ապրելուն համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԳ. ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Ազգ. Երեսփ. Ժողովին անցեալ ուրբ. օրուան գումարման նիստին մէջ խմբագրուած ու սրբագրուած այն յիշատակագիրը, զոր անցեալ օր հրատարակեցինք, և որ Ատանայի ու հայաբնակ գաւառներու կացութեան մասին կարգ մը պահանջումներ կը պարունակէ, այսօր յատուկ պատգամաւորութեան մը միջոցաւ մատուցուեցաւ Վեհ. Սուլթանին։ Պատգամաւորութեան անդամները, որոնք են Տեղապահ Սրբազանը, Տ. Հմայեակ Եպսկ. Տ. Տ. Գնէլ և Գրիգորիս վրդ.ները, Ստեփան էֆ. Գարաեան, Ցակոբ էֆ. Պահրի, Բիւզանդ էֆ. Քէչեան, Արամ էֆ. Հալաճեան և Խնդիր էֆ. Սիմոնեան, այս առտու. ժամը 3½ին, Բերայի եկեղեցիէն մասնաւոր կառքերով Տօլմա-Պաղչէի կայս. պալատը երթալով Ա. քարտուղար Խալիտ Զիյա պէյին միջոցաւ յիշեալ յիշատակագիրը Վեհ. Սուլթանին մատուցին։

Պատգամաւորութիւնն ապա Երեսփ. Ժողովին նախագահութեան, Շէյխ-իւլ-Իսլամին, Շէվքէթ փաշային և ներքին գործոց նախարարին ալ այցելելով յիշատակագրէն մէյ մէկ օրինակ յանձնեց և ամէն տեղ սիրալիր ընդունելութեան արժանացաւ։

⁂

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Պոլսոյ Պատասխանատու Մարմինը Ատանա ղրկուած բժշկական մարմինէն հետեւեալ հեռագիրը ստացաւ այս առտու.

«Այսօր բոլորս ալ Մերսին եկանք։ Նպաստից Ցանձնախումբը Ատանա կը գտնուի. մենք ալ պիտի երթանք. ամէն տեսակ ուտեստի և հագուստի շատ պէտք կայ, բայց ասոնցմէ միայն ձեզի յանձնուածները և դրամ ղրկեցէք, որովհետեւ այդ բոլոր պիտոյքները աւելի աժան կերպով կրնանք այստեղէն հայթայթել։»

ԱՏԱՆԱՅԻ ՋԱՐԴԸ.—Հալէպէն ապրիլ 18 թուականով հետեւեալը կը գրեն Թանի. — «Ահասիկ մէկ քանի տեղեկութիւններ ապրիլ 12/25ին Ատանայի մէջ պատահած արիւնալի դէպքերուն վրայ։ Իսլամները, արիւնռուշտ կռիւին մէջ Հայերուն կողմէ իրենցմէ սպաննուածներուն վրէժը լուծելու համար, նորէն և յանկարծակի յարձակեցան մնացած քրիստոնեայ տուներուն վրայ, ամէն կողմ կրակի տալով և ճամբուն վրայ իրենց դէմը ելլողները ջարդելով։ Լատինական ու հայկական եկեղեցիներուն մէջ հինգ հազարէ աւելի վիրաւորներ կը գտնուէին։ Կրակի տրուեցան այն եկեղեցիները, ուր ապաստանած էր քրիստոնեայ ժողովրդեան մնացած մասը. այդ միջոցին էր որ ամէնէն ահաւոր տեսարանը տեղի ունեցաւ։ Վիրաւորներ կրակին մէջէն դժուարաւ կ'երթային հեծելով, ողբալով, աղերսելով և օգնութիւն խնդրելով. կիներ ու տղաք միայն հրդեհին փլատակներուն տակ։ Ազատուողները Մերսինէն կը գրեն թէ քրիստոնեայ տուն մը իսկ կանգուն մնացած չէ։ Շատեր որոնք բարեկեցիկ էին և մինչեւ մէկ ամիս առաջ հարուստ, հիմա յետին ծայր աղքատութեան մատնուած են։ Հալէպի ֆրանսական հիւպատոսը, այդ իրողութիւնները իմանալով, դէպի ներսերը գնաց Ատանայի կողմերն, յուսալով հանդարտեցնել ժողովուրդը, ազատել ֆրանսական պաշտօնեաները։ Այս տեղի իսլամները այնքան ջերմ ընդունելութիւն մը չըրին նոր կայսեր գահակալութեանը. համամիտ չեն Օսմ. Մ. ու Յ. Կոմիտէին ըրածին, վասն զի հակակրօնական շարժում մը կը տեսնեն այդ Երիտասարդ-Թուրքերուն քաղաքականութեանը մէջ։»

—Կ. Պոլսէն Թանի ուղղուած հեռագիր մը, խօսելով Ատանայի կուսակալին այն հեռագրին վրայ թէ 1,455 Հայեր սպաննուած ու 382 վիրաւորուած են և Իսլամներէն 1,924 սպաննուած ու 533 վիրաւորուած, կ'ըսէ.— «Այդ հեռագրին անկեղծութիւնը կասկածելի կը նկատուի. դարձուածք մը կը համարուի արդարացնելու Հայերու ձերբակալութիւնը և հիմնական հետապնդումները։ Աւստրիական պաշտօնական գործակալութիւնը կը յայտարարէ թէ Հայերու ջարդին նկատմամբ Սապահի հրատարակած թուանշանները կը հաստատեն հիւպատոսական բոլոր տեղեկագիրներուն։ Նոյն գործակալութիւնը կը յաւելու.— «Ատիկա վերադարձ մըն է դէպի հին դրութեան գործելու եղանակը, որ արդարացի կերպով ընդհանուր զարմացում պիտի պատճառէ։»

—Պերլինի Լոքալանձայկեր սա զեկոյցը կը հրատարակէ.— «Ֆրանսական հիւպատոսական հեռագիրներու հակառակ, որոնք կը ծանուցանեն թէ ջարդերը կը շարունակուին, գերման ներկայացուցիչներու պաշտօնական հեռագիրները կը յայտարարեն թէ խաղաղեցումը օրէ օր կը յառաջդիմէ, օսմ. կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն շնորհիւ և թէ բռնական արարքներուն կրկնութենէն այլեւս չի վախցուիր։» Թան այդ առթիւ սա տողերը կը գրէ.

«Այդ նպատակաւոր զեկոյցին, որ նպատակ ունի հաւատացնել տալու թէ Ֆրանսական հիւպատոսները չարակամ յոռետեսութիւն մը ունին, կրնանք պատասխանել թէ լրագիրներուն որ և է Ֆրանսական հիւպատոսական տեղեկագիր հաղորդուած չէ և թէ հրատարակուած բոլոր տեղեկութիւնները զանազան աղբիւրներէ առնուած ըլլալով, Լոքալանձայկերի վերագրումները անհիմն են։»

ՏԱՐՍՈՆԷՆ կը գրեն ապրիլ 14 թուով.— Վիճակնիս շատ ծանր է. շուկան գոց, դպրոցը գոց, ժողովուրդը մէկ թաղի մէջ հաւաքուած վարանոտ ելքին կը սպասէ։ Հիմակուհիմա նեցուկնիս ինքնապաշտպանութիւնն է, զոր ձեռքէ չեն ձգեր կտրիճներ։ Գիշեր ցորեկ Հայերը կը պաշտպանեն և կը հսկեն թաղը։ Կառավարութիւնն ալ անորոշ դիրք մը առած է. ղրկուելիք հեռագիրները տեսակ մը գրաքննութենէ կ'անցնին կոր. վիճակնիս չենք կրնար դուրսիններուն յայտնել։ Սեբաստիայէն գալիք զօրքերը այսօր տեղս պիտի ժամանեն կ'ըսուի. հոս այժմ ոչ ոք կը համարձակի շուկայ ելլել։ Արդէն Պոլսոյ դէպքերն ալ բաւական ազդած են. Ե՞րբ պիտի խաղաղի արդեօք երկիրը. ե՞րբ արդեօք Սահմանադրութիւնը ամուր հիմներու վրայ պիտի հաստատուի, ընդմիշտ լռեցնելով րէաքսիօնէրները։ Այսօր ժամը տասնուկէսին միջոցները տեղս ժամանեցին 80 զինուորներ, որոնց կ'ընկերանան դեր-հազարապետ մը, հարիւրապետ մը և յիսնապետ մը։ Ժողովուրդը քիչ շատ հանդարտ է, սակայն դեռ ոչ ոք շուկայ կ'երթայ։ Մոռցայ ըսել թէ իրական խռովութիւն մը առաջ բերելու համար տեղացի հարուստ Թուրք մը, Ապուպէքիր զադէ Հասան էֆ., Հայու մը ձեռքէն ատրճանակով հրազէնը կը յափշտակէ, երբ այս վերջինը եկեղեցւոյ թաղը կը փախչէր սարսափած։ Սակայն Հայերը մեծ խոհեմութեամբ վարուեցան, և երբ երկու օր առաջ յիշեալ Թուրքին դիմեցին զէնքը պահանջելու, ան կոշտաբար ըսած է. «պու սիլահ կեավուրլարա եագըշմազ, պիզէ եագըշըր.» չմոռնալով նաեւ անլուր հայհոյանքներ ընել ամբողջ հայութեան հասցէին։ Վերջապէս ըսեմ թէ վախի մէջ ենք միշտ. վտանգի սուրը մեր գլխուն վրայ կախուած կը տեսնենք. կաղաչեմ ինչ որ կարելի է մի խնայէք մեզի համար։ Վերջին պահուն աւետաբեր հեռագիր մը եկաւ որ կ'իմացնէր Համիտի գահընկեցութիւնը և Րէշատ էֆ.ի գահակալութիւնը։ Դարձեալ մոռցած եմ ըսել թէ հազարաւոր գիւղացիներ քաղաքիս չորս կողմի բլուրներուն վրայ եկան սպասեցին ամբողջ երեք օր, ամենափոքր նշանի մը մեր վրայ յարձակելու համար. սակայն հեռատես գայմագամը յաջողեցաւ զանոնք հեռացնել՝ պատժելով և բանտարկելով անոնցմէ մէկ քանին։ Այդ աւազակներէն երկուքն ալ փորձեցին ճամբուն վրայ հայ երիտասարդ մը սպաննել, սակայն, բարեբաղդաբար, ոստիկաններ վրայ հասնելով ազատեցին զայն և սպաննացողները բանտ տարին։ Նոր արքային գահակալութեան առթիւ կառավարութեան դուռը հանդէսներ արդէն սկսած են տեղի ունենալ։

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ «ԼԱ ԹԻՒՐՔԻ».—Ատանայի նախորդ կուսակալ Ճէվատ պէյի կողմէ ասկէ առաջ ներքին գործոց նախարարութեան ուղղուած հեռագիրներուն վրայ խօսելով կարգ մը խորհրդածութիւններ կ'ընէ Լա Թիւրքի և ի մէջ այլոց հետեւեալը կը գրէ Ատանայի ջարդի մասին. «Սպասելով որ պատասխանատուութիւնները ճշդուին, պէտք է որ քաղաքային պատերազմի արհաւիրքները դադրին այլեւս։ Պէտք է որ ա՛լ վերջ գտնեն Թիւրքերու և բոլոր ջարդողներու քամահելի չհասկացութիւնները. համիտեան շրջանի այդ անարգ կոտորածները անտրամաբանելի աղէտ մը և ամօթ մըն են։ Հայերը անցեալին մէջ զոհ գացած են գիտմամբ գրգռուած մոլեռանդութեան մը։ Սակայն Հայերը անցեալին մէջ միշտ հաւատարիմ հպատակներ ու օսմանցի ճշմարիտ հայրենասէրներ եղած են և հետզհետէ ա՛լ աւելի կ'ըլլան։ Երիտասարդ-Թուրքերը շատ լաւ գիտեն այդ բանը, և անոնցմէ մէկը, որուն անունը անիրաւաբար խառնուած է Ատանայի դէպքերուն, վերջերս համոզմամբ կ'ըսէր մեզի. «Մեր սիրտը կ'արիւնի, երբ Օսմանցիի մը արիւնը կը հոսի, ըլլա՛յ հայ, ըլլայ Թուրք կամ ուրիշ մէկը։ Խտրութիւն չենք դներ Օսմանցիներուն միջեւ։» Այսպէս՝ Երիտասարդ-Թուրքիա ամէնէն ազդու միջոցները ձեռք առած է՝ Ատանայի և ուրիշ տեղերու մէջ ջարդերուն կրկնութիւնը արգիլելու համար։ Ազատարար բանակին հրամանատարը զինուոր ղրկած է՝ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու և յանցաւորները պատժել տալու համար։ Պատերազմական ատեանը Ատանայի մէջ կը գործէ։ Արդարութիւնը պիտի գործադրուի։ Բայց մէկ օրուան գործ չէ ապահովաբար։ Մինչեւ այն ատեն կրնանք իշխանութեանց և ամէն ազգի ու կրօնքի պատկանող բարեսէր անձերու ուշադրութիւնը հրաւիրել այն տարաբախտ փախստականներուն վրայ, որոնք իրենց քանդուած գիւղերուն մէջ կը թափառին, առանց ապաստան, կրակ ու հաց ունենալու։ Նախ անոնց վրայ մտածելու է. ամէնէն առաջ անոնց թշուառութիւնը պէտք է սփոփել։ Միջոց մը գտնենք՝ ազդուապէս օգնութեան հասնելու համար անհատական նախաձեռնութեամբ, բաց ի կառավարութեան ձեռք առած միջոցներէն։»

ՎԵՀ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ. — Ռուսական դեսպանատան Ա. Թարգման Պ. Մայքոֆ նամակով մը հարցուցած էր Վեհ. Հայրապետին թէ ե՞րբ կրնար ընդունիլ դեսպան Պ. Զինովիեֆի այցելութիւնը։ Վեհ. Կաթողիկոսը պատասխանած է թէ դեսպանը կրնար իրեն այցելել յառաջիկայ երկուշաբթի, կէսօրէն առաջ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին։

Վեհ. Հայրապետը միեւնոյն ժամանակ ծանուցած է Պ. Մայքոֆի թէ ինք պատրաստ է մայիսի վերջը մեկնելու դէպի Էջմիածին, հետեւապէս գրուի Պետերբուրգ որպէսզի մինչեւ այն ատեն Պոլիս ճամբայ հանուին ռուս հրաւիրակները, որոնք պիտի ընկերանան Վեհափառին մինչեւ Էջմիածին։

⁂ Ս. Կաթողիկոսը տեսակցութիւն մը ունեցած է Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի հետ՝ Կիլիկիոյ և Հայաստանի մէջ Հայոց կացութեան մասին։ Նախարարը կատարելապէս վստահեցուցած է Վեհ. Կաթողիկոսը թէ օսմ. կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է բարեկարգութիւնը վերջնականապէս ապահովելու համար Անատոլուի նահանգներուն մէջ. և թէ վերջին ծայր բարեացակամ է Հայոց հանդէպ։

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ. — Մահմուտ Շէվքէթ փաշա երէկ փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Տեղապահ Սրբազանին, ընկերակցութեամբ թիկնապահի մը։ Տեղապահը ազատարար հրամանատարին ճակատը համբուրեց և հրաւիրեց բազմիլ պատուոյ թիկնաթոռը։ Շէվքէթ փաշա կէս ժամու չափ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տեղապահին հետ, սրտապնդիչ խօսքեր ընելով Հայ Ազգին նկատմամբ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ.— Սթամպուլի կը ծանուցանեն Էրզրումէ թէ կացութիւնը այս վերջին օրերս բարւոքած էր և զինուոր. պաշտօնանկ հրամանատար Եուսուֆ փաշայի յաջորդ Ճէլալ փաշա կը ջանար հանդարտեցնել հրետաձիգ զինուորները, որոնք դրդած էին միւս զինուորները պահանջելու հին րէժիմը, սակայն կացութիւնը նորէն վտանգուած է հիմա։ Աջքի օրուան թուականով սա հեռագիրը ուղղուած է յիշեալ թերթին. «Դ. Զօրաբանակի հրամանատար Միւշիր Իպրահիմ փաշա Երզնկայի մէջ բանտարկել տուաւ 45 խռովարարներ։ Բայց հոս իսկ աջքի ապստամբութեան խռովարարներուն ընթացքը, որոնք ամէնքն ալ պատժուած չեն, երթալով սպառնալից կը դառնայ։ Սաստիկ մտահոգութիւն կը տիրէ տեղւոյս բնակչութեան մէջ։ Քաղաքապահ զինուորները, հաւանաբար րէաքսիօնէրներու դրդումով, դարձեալ կը մերժեն ընդունիլ այն 52 երիտասարդ Թուրք սպաները զորս Եուսուֆ փաշա Բաթում աքսորած էր։ Բարձրագոյն հրամանով, զինուոր. փոխ հրամանատար Ճէլալ փաշա դէպ ի Կ. Պոլիս ճամբայ ելաւ։»

⁂ Էրզրումէ եկած այս խառնաշփոթ լուրերուն առթիւ երէկ գիշեր հայ երեսփոխան մը վարչապետ Հիլմի փաշայի հետ տեսակցելով տեղեկութիւն հարցուց այդ մասին։ Վարչապետը պատասխանեց որ թէեւ կացութիւնը լարուած է և քաղաքին մէջ յուզում կը տիրէ, սակայն ցաւալի դէպքեր չեն պատահած։

ԱՏԱՆԱ ղրկուելու համար Բ. Դրան և Երեսփ. Ժողովին կողմէ կարգուած երկու քննիչ յանձնաժողովները մէկ քանի օրէն ճամբայ պիտի ելլան դէպի Ատանա։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ կացութեան վրայ հետեւեալը կը գրէ Լ. Հէրըլտ.— Անատոլուի Թիւրքերէն ոմանք պարտաւորուեցան ընդունիլ բարեկարգութեան սկզբունքը, իրենց սպառնացող պատիժին առջեւ։ Վախը սկիզբն է իմաստութեան, ինչպէս կ'ըսուի։ Բայց ասով բարեկարգութիւնը կատարեալ չըլլար։ Պէտք է կառավարութիւնը համոզէ այդ րէաքսիօնէրներուն թէ իրենց նիւթական բարօրութիւնը աշխատութեամբ, տնտեսագիտութեամբ և բարեկամութեամբ միայն կարելի է։ Այդ թափառաշրջիկ ժողովուրդները վարժուած են կարծելու թէ աշխատութեան օրէնքը իրենց համար բացառութիւն մըն է։ Բռնաբարութիւնը, աւազակութիւնը, թալանը կուտային իրենց ապրուստի ամէն միջոց։ Համիտէ զօրագունդերուն կազմութիւնն ալ հին րէժիմի ամէնէն աւելի քմնազատուած կարգադրութիւններէն մէկը եղած է։ Իրենց հայրենակիցները չարչարելու համար նոր զէնք կը տրուէր անոնց ձեռքը, իբրեւ թէ անոնք նոր զէնքի պէտք ունենային իրենց վատթար վարմունքին համար։ Պէտք է հեռացնել զանոնք Անատոլուէն, քանի որ անոնց ներկայութիւնը քաջալերութիւն մըն է իրենց ցեղակից միւս Թիւրքերուն։ Ասկէց զատ պէտք է օրինակելի պատիժ մը տալ աւազակողներուն, թալանողներուն, և անխղճօրէն ու ճշմարտապէս սահմանադրական կառավարիչներ ղրկել գաւառները։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ հրատարակուող Օսմ. Կոմիտէի օրկանը՝ Իթթիհատ կը գրէ. «Կը հասկցուի կոր եղեր թէ Ատանայի մէջ պատահած խառնաշփոթութեանց պատճառ տուած չեն Հայերը։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ Գուիտոն Լուսինեանի ֆրանսահայ պատկերազարդ բառարանին 3րդ պրակը. կեդրոնատեղին է Արծի գրատուն, Թիւ 22, Մարբուճճըլար։ Կը գտնուի նաև Բերայի լրագրավաճառաց մօտ։ Գին 40 փարա. 4րդ.ը՝ չորեքշաբթի։

⁂ Ստացանք ձայնագրուած հայկական երգարանի Ա. մասը, որ կը պարունակէ եւրոպական նօթաներով եղանակաւորուած 40 երգեր. Նալբանտեանցի, Տնտեսեանի, Խրիմեան Հայրիկի կենդանագիրները և կենսագրութիւնները և այլ զինկաթիպ պատկերներ։ Գիրքը կը կազմէ Զարդարեան գրատան հրատարակած Ազատ Մատենաշարի 12րդ հատորը և կը ծախուի 5 ղրշ.ի։ Հետզհետէ պիտի հրատարակուին նաև գրքին Բ. Գ. և Դ. մասերը։

⁂ Ստացանք Եղիշէ եպիս. Դուրեանի Հովուական սրինգը, հաւաքածոյ գրագէտ Սրբազանին յօրինած կրօնական գեղեցիկ քերթուածներուն։ Հասոյթը Հայաստանի տուժեալներուն յատկացուած է։ Նոյնպէս ստացանք Պ. Հմայեակ Արամեանցի աշխատասիրած երկու գրքերը. Բռնակալին Մահը կամ դէպի Ազատութիւն, ողբերգութիւն 5 արարուած. գինն է 3 ղրուշ։ Միւս գրքոյկն է Ալ չեմ կրնար լռել, պէտք է որ խօսիմ, գործ Լ. Թոլսթոյի. գինն է 60 փարա։

ՊԱՐԻԶԱԲՆԱԿ Տիգրան Խան Քէլէկեան մէկ տարուան Արեւելք նուիրած է Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանին։

ՀԱՅ ԿԻՆԵՐՈՒՆ.— Ատանայի և շրջականներու ամենադժբաղդ դրութեան հանդէպ՝ խորհելով որ մայրաքաղաքիս և արուարձաններու բոլոր հայ կիները կը ցանկան օ և է ձեւով օժանդակել, և արդէն լսելով որ այդ նպատակով թէ՛ հաւաքական և թէ՛ անհատական ջանքեր կ'ըլլան այլեւայլ խումբերի կողմէ, ներկայ կոչը կ'ուղղենք, հրաւիրելով ամէնքս ալ ներկայ գտնուիլ մէկ Ընդհանուր խորհրդակցական Ժողովի։ Ի՛նչ դասակարգի և ի՛նչ գաղափարի որ պատկանին, անտարակուսելի է թէ հայ կիները այս բացառիկ հարկին առջեւ պիտի փութան իրենց կարելի աջակցութիւնը բերելու։ Ընդհանուր Ժողովը նպատակ ունի ջանքերը կեդրոնացնել, ճշդել ամենաանհրաժեշտ պէտքերը և ըստ այնմ աշխատութեան բաժանում կատարել: Ատանայի դժնդակ և ամենաթշուառ վիճակը նկատի առնելով, մենք համոզուած ենք որ մեր կիները օ և է պատրուակով բացակայ չը պիտի ըլլան այս բացառիկ Ընդհանուր Ժողովէն։

Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիի մէջ, վաղը, կիրակի (Մայիս 3) կէսօրէ վերջ ժամը 3ին (Ը. Ե.)։

Դիւան Աշխատաւորների Տան
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԲԵՄԸ

Թիֆլիզի Հայ Դերասանական Ընկերակցութիւնը, որ քաղաքական վերջին դէպքերուն հետեւանքով այնքան վնասի ենթարկուեցաւ, վաղը գիշեր ժամը 8ին (Ը. Ե.), Բերա, Վառիէթէի Թատրոնին մէջ իր հրաժեշտի վերջին ներկայացումը պիտի տայ։ Տիկին Մոյսուրեան և Տեարք Զարիֆեան ու Ցարութիւնեան ամբողջ խումբին մասնակցութեամբ պիտի ներկայացնեն քօմէտի մը՝ ԱՐԻ ԲԱԺԱՆՈՒԻՆՔ և տրամ մը՝ ՕՐԻՈՐԴ ՖԻՖԻ, որոնք բնա՛ւ չեն խաղցուած Պոլսոյ մէջ։

Կ'արժէ երթալ, տեսնել ու քաջալերել այս ընտիր թատերախումբը։

ԱՅՍՕՐ հրապարակ ելաւ «ՆՈՐ ՀՈՍԱՆՔ»ի 3րդ թիւը, ամբողջովին նուիրուած Մայիս մէկի՝ բանուորական համաշխարհային տօնին։ Հասցէ՝ Տպարան «Շանթ» Կալաթա, Ճամի Գարուսը, Թիւ 9։

ՀԱՅ-ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ՔԱՐՈԶԵՆ.—

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին մէջ ժամը 2.45ին Բրօֆ. Յ. Հ. Ճէնիզեան։

⁂ Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 3ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

⁂ Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիի պաշտամունք) ժամը 2.45ին Տր. Հ. Ս. Պարսըմ։

⁂ Պայպըլ Հաուսի մատուռին մէջ ժամը 3.15ին Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեան։

⁂ Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 8ին Վեր. Ս. Յ. Չորիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամ 8ին։

⁂ Լանկայի եկեղեցին Հաղորդութեան Խորհուրդը պիտի կատարէ Պայպըլ Հաուսի մատուռին մէջ, իրիկուան ժամը 8ին։ Պիտի քարոզէ Վեր. Գ. Տէմիրճեան։

ՅԵՏՈՐԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 14 մայիս. — Ֆրանքֆուրթէր Ցայթունկ կը յայտարարէ թէ կացութիւնը Պարսկաստանի մէջ այնքան ծանրակշիռ չպիտի դառնար, եթէ երբեք Ռուսիա թաքուն քաղաքականութեան մը չհետեւէր իր պաշտօնական քաղաքականութենէն զատ։ Ռուս զօրքերը սահմանագլուխն անցած են։ Պետերբուրգի կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ օտարահպատակները պաշտպանելու համար է, մինչ պարզ պատրուակ մըն է ատ, ուրիշ չարժառիթներ պարտկելու համար։

ՍՕՖԻԱ.— Ֆրանսայի դեսպանը ծանոյց արտաքին գործոց նախարարութեան թէ Ֆրանսա կը ճանչնայ Պուլկարներու Ֆերտինանտ Թագաւորը։

ՊԱՐԻԶ.— Մամուլը կը շնորհաւորէ դահլիճը՝ գործադուլ ընողներու նկատմամբ բռնած ազդու ընթացքին համար։ Անոնք որ անմիջական կերպով գործի չսկսին, իսկոյն պաշտօնանկ պիտի ըլլան։ Գործադուլ ընողները գումարում մը ընելով որոշեցին մինչեւ վերջը շարունակել բանթողը։ Զրոյց կը շրջի թէ Պ. Սիմեան պիտի հրաժարի։

ՎԻԷՆՆԱ.— Գերմանիոյ կայսրն ու կայսրուհին հոս հասան։ Երկու կայսրերը քանիցս ողջագուրուեցան սիրալիր կերպով։

ԴԱՒՐԻԺ.— Ռուս զօրավար Սնարսքիի հրամանով, Էնճիւմէնը ազդարարեց ժողովրդեան՝ զէնքերը յանձնել։ Էնճիւմէնը ապահովցուց ռուսական և անգլիական հիւպատոսները թէ ժողովրդեան զինաթափութիւնը մօտ ատենի մէջ պիտի կատարուի, առանց իրենց աջակցութեան։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		1/14 Մայիս
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	101 18½
Ամենէն բարձր գին	»	101 19½
Ամենէն վար գին	»	101 12
Ռումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	174 25
Ամենէն բարձր գին	»	174 —
Ամենէն վար գին	»	174 25
ԲԱՑՈՒՄ,		2/15 Մայիս
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Ք.Կ.	Օ. Ո.	101 14
» » » ժամը 5ին	»	101 15
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	174 25
» » ժամը 5ին	»	174 25
Թարափ Կ. Պոլսոյ	»	433
Անատ. Երկթ. Գործողութ. Ա. սերի	»	512 —
» » » Բ. սերի	»	510 —
» » բաժնթղթ.	Օ. Ո.	15 02½
Շիրքէթի Խայրիէ	»	— —
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	— —
Օսմ. Ազգ. Ընկ.	»	4 45
Օսմ. Ծխախոտ		15 35

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔԸ
ՅԱՐԴԷ ԳԼԽԱՐԿՆԵՐՈՒ
ԱՅՐԵՐՈՒ, ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՏՂՈՑ
ԹԻՐԻՆԿ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեֆեր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազըլ խան, Հէզարէն փողոց, Թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու Թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրէա, Մօտա ճամպէքի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճամբէսի, Թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկելիտէս. Կայարանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԻՒՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828-1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ՓԱՐԻԶ 9, ՊԼԱՍ ՎԱՆՏՈՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՑՐՏԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ վնասք	480	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրելոց։

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց. Նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն աժան գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏ, ևն. ևն.։

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Պետ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քաթըրճը Օղլու Բասամ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ
Է ՏԷ ՔՈԼՕՆԻ
La Mutuelle de France et des Colonies
ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 60 միլիոն ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԾԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԷՌ կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԷՆ սկսեալ։
ԿԸ ԶԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժեթուղթերու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ, մինչեւ 1908 նոյեմբեր 30 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Թինարէք խան, Ղալաթիա, Բէրճէնլիք Բազար
Ընդհ. Տնօրէն Օ. ԺԻՌՕ
Փորձառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1908ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1908ին
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
Դէտէաղաճ, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Սթամպոլ), Մոնաստըր, Սկիւպ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու [illegible] կը բանայ։ Արժեթղթերու վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ Եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամներով։ Վերջապէս ամէն տեսակ [illegible] գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանք տը Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի շատ նպաստաւոր պայմաններով. 60 32

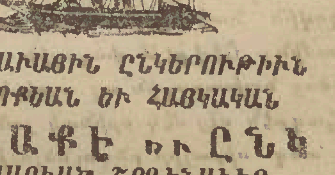

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՑԿԱԿԱՆ
Ն ՓԱՔԷ ԷՒ ԸՆԿ
ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Մայիս 18ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն
Մայիս 25ին, Մինկրէլի, Մարսիլիայէն
Յնս. 1ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Մայիս 19ին. Ժօնի, Մուստանիա եւ Մարսիլիա։
Մայիս 25ին, Իմէրէդի, Սեւ Ծով

Ա. կարգ	Բարիզի համար	200	Ֆր.
» »	Մարսիլիոյ »	160	»
Բ. »	Բարիզի »	150	»
» »	Մարսիլիոյ »	120	»

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 Ֆր.
Բ. կարգ 185.10 Ֆր. (Տիէբի համբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
16 Փ. ԹՐԵՊՈՒ

ՍԻՆԿԷՐ
ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատւոյ վկայական և չքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց, Թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի եառւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ Թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13
Սկիւտար) Չարշը Պօյը, Թիւ 120։

Դասերը և Նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի [Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը։ 16

ՊԱԼՔԱՆ
Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.
Դրամագլուխ եւ պահեստ Ֆրք. 9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահկարասի եայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—28

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻՒԼՕՖ եւ Ընկ
Պոլիս, Անանիատիս խան

ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Պետերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666	Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000	»
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,949,000	»
1906 տարուան մէջ մէջ գանձուած Ապահովագին ու տոկոս	75,130,000	»

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան Խան Վօյվօտա Ղալաթիա։
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզզատէ խան, Աշըր Էֆէնտի Ճատտէսի, Թիւ 26
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11

Cie RUSSIE
Navigaiion à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Ապրիլ

Դշ.29/12	Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասօն, Տրապիզօն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ.29/12	Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ.30/13	Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ.30/13	Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր.1/14	Սէվաստօբոլ. ժամը 10ին։
Շբ.2/15	Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ.2/15	Տարտանէլ, Միտիլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպօլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բօռ-Սաիտ և Աղեքս. ժամը 4ին։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ"ի (14)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԵԺԻՄԸ

Գրեց՝ ՓՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԱՊՏԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵՒՌՈՒՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Մինչ Ռուսիա հակայարձակ կը յառաջանար Կ. Պոլսոյ վրայ, Այ-Սթէֆանոյի առջեւ կանգ առնելու համար, հինն Բիւզանդիոնի հանդէպ, Սերպիա, որ դեկտ. 13էն ի վեր, Նիշը գրաւած էր, Սոֆիայի ռուս զօրքերուն կ'աջակցէր և Հաֆըզ փաշայի բանակը կը պաշարէր։

Սեւ Լեռնցիները յաջողութեամբ առաջ կը քալէին, և Նիքիչի, Սբուցի, Մէտունի, Անթիվարիի տիրանալով, Ըշքոտրայի կը սպառնային։ Վիտին, որուն կը սպառնային Ռումէնները, տագնապալի կացութեան մը մէջ կը գտնուէր։

Հետեւաբար, այս պայմաններուն մէջ, կռիւը անկարելի կը դառնար բոլորովին։ Թուրքիա, չափազանց թշուառութեան և մեծ ամօթի մատնուած, իր ոճրագոյն Սուլթանին անկարողութեան և նենգամտութեան պատճառաւ, խնդրեց հաշտութիւն կնքել։

Փետր. 5ին, Քըզանլըքի մէջ ստորագրուեցան հաշտութեան նախաշաւիղ պայմանները. մարտ 3ին՝ զօրավար Իկնաթիէվ սա դաշնագիրը կ'առաջարկէր Բ. Դրան.

Այդ դաշնագիրով, որ Այ-Սթէֆանոյի դաշնագիր անունը կը կրէ պատմութեան մէջ, օսմ. կայսրութիւնը կը բաժնուէր ինչպէս իր նախկին հպատակներուն. Սերպիա, անկախութիւնը ձեռք բերելով, տէր կը դառնար Նիշի գաւառին. Ռումանիա, նմանապէս անկախ, բռնադատուած էր Տօպրուճան ընդունելու, Պեսարապիոյ փոխարէն, զոր Ռուսիոյ կը ձգէր։

Ասիոյ մէջ Ռուսիա կը գրաւէր Կարսը, Արտահանը, Պաթումը և Պայազիտը։

Սեւ Լերան հողային տարածութիւնը կ'եռապատկուէր և Սբիցա ու Անթիվարի նաւահանգիստները ձեռք կը բերէր։

Վերջապէս Պուլկարիա Դանուբէն դէպի Եգէական ծով տարածուելով, հարկատու իշխանութիւն մը կը դառնար։

Եւրոպայի մէջ Թուրքիոյ ձեռքը կը մնային Կ. Պոլիս, Սելանիկ, Կէլիպօլը, Եպիրոս, Թեսալիա, Ալպանիա և Պոսնա։

Երկրին այս ճշմարիտ բաժանումէն զատ՝ Թուրքիա պարտէր 1,200,000,000 ֆր. պատերազմական տուգանք վճարել։

Անգլիա, որ նաւատորմ մը ղրկած էր Մարմարա և մեծ աղմուկ հանած էր իր պատերազմական դիտաւորութեանց մասին, տեղէն վեր ցատկեց՝ դաշնագրին լուրը առնելուն պէս։

Պիքընսֆիլտի դահլիճը զէնքի տակ կոչեց գործօն բանակի պահեստիները և իր դեսպան Սըր Ա. Լաեարը դրդեց՝ վէճ առաջ բերելու համար Զաթալճայի առջեւ գտնուող օսմ. և ռուս զօրքերուն միջեւ։

Բայց Կրետէի ու Թեսալիոյ ապստամբութիւնը և Յունաստանի հետ պատերազմի բռնկելու սպառնալիքը կը բռնադատէին Թուրքիան՝ ականջ չկախելու իր չափազանց եռանդոտ խորհրդականին տուած խորհուրդներուն։

Մինչ Անգլիա ծանուցագիրներ կը փոխանակէր Ռուսիոյ, Աւստրիոյ և Գերմանիոյ հետ, անդին Թուրքիոյ հետ ալ պաշտպանողական զինակցութեան դաշնագիր(*) մը կը կնքէր, Կիպրոս կղզին գրաւելով։

Ռուսիա հաւանեցաւ Պերլինի Դեսպանախորհուրդին գումարման։ Թուրքիոյ կնքած դաշնագիրը Անգլիոյ հետ, նպաստաւոր չէր բնաւ, ինչպէս դիւրին է հասկնալ ծանօթութեան ձեւով հրատարակած մեր քաղուածքէն։ Դեսպանախորհուրդին մէջ օսմ. պատուիրակներն էին Մեհմէտ Ալի փաշա, Գարաթէոտորի փաշա և Սատատուլլահ պէյ։

(Շարունակելի)

(*) Սուասիկ այդ դաշնագրին բնագիրը. «,.. Այն պարագային երբ Արտահան, Պաթում, Կարս, կամ այդ քաղաքներէն մէկը Ռուսիոյ կողմէ գրաւուին, և կամ ո և է ատեն Ռուսիոյ կողմէ փորձ մը ըլլայ կնքուած հաշտութեան վերջնական դաշնագրով նշանակուած և Ասիոյ մէջ Սուլթանին պատկանող հողերէն զատ ուրիշ դիրք գրաւելու, Անգլիա յանձն կ'առնէ Սուլթանին միանալու, զէնքով պաշտպանելու համար խնդրոյ առարկայ եղած հողը։

«Ի փոխարէն, Սուլթանը Անգլիոյ կը խոստանայ հարկաւոր բարենորոգումները ներմուծել (յետոյ երկու տէրութեանց կողմէ սահմանուելու պայմանաւ) ի մասին բարւոք վարչութեան ու Բ. Դրան քրիստոնեայ և ուրիշ հպատակներու պաշտպանութեան, որոնք յիշեալ տեղերուն մէջ կը գտնուին։ Որպէս զի Անգլիա կարենայ իր յանձնառութեան գործադրումին համար հարկ եղած միջոցները ապահովել, Սուլթանը Կիպրոս կղզին կը յատկացնէ, Անգլիոյ կողմէ գրաւուելու և կառավարուելու համար (յունիս 4). Յուլիս 1 թուակիր յարակից մաս մը պայման կը դնէ որ երբ Ռուսիա Թուրքիոյ վերադարձնէ Կարսը ու վերջին պատերազմի ատեն Հայաստանի մէջ յաղթութեամբ առած միւս վայրերը, Կիպրոս կղզին պիտի պարպուի, և 1878 յունիս 4ի պայմանագրութիւնը պիտի դադրի գործադրուելէ։